

noll27

AKTUELLT MAGASIN OM BIBLIOTEKSFRÅGOR
FRÅN KULTUR I VÄST

Andra arenor

UKRAINA

Bibliotek – en arena för bättre
samhälle

14

LITTERATURKRYSSNING

23 timmars bokfrossa i skärgården
mellan Sverige och Finland

19

noll27.se

Arenor för läsning 2.0

Att hitta glädjen i läsningen är inte alltid så lätt. Många studier och de senaste årens resultat från PISA-undersökningen visar att läsförståelsen i Sverige sjunker, speciellt bland killar. Där vill SISU Idrottsutbildarna och Västra Götalands Idrottsförbund göra en insats. Tack vare samarbetet med idrotten och ett enormt kontaktnät inom föreningslivet, har vi möjlighet att nå ut till och motivera barn och ungdomar till läsning. Vi vill främja och underhålla intresset för läsning hos barn och ungdomar som redan läser genom att göra det ännu lättare att låna böcker, prata om läsning samt skriva och själva uttrycka sig. Men ett om möjligt ännu viktigare mål är att inspirera de grupper som ännu inte hittat glädjen i läsningen.

Tillsammans med våra idrottsprojekt Sports for you och Street Games, och i samarbete med bibliotek och andra mötesplatser, hoppas vi kunna göra böcker, läsning och muntliga berättelser tillgängliga och roliga för fler barn och ungdomar. Sports for you och Street Games är en form av prova-på-verksamhet där ungdomar kan testa olika idrotter som drivs tillsammans med distriktets kommuner och andra lokala aktörer. Projekten har stor potential att också inspirera till läsning – något som är kärnan i vårt kommande projekt som vi kallar Arenor för läsning 2.0.

Idrottens engagemang och tillgänglighet för alla ger fantastiska möjligheter. Vi vill använda våra kontakter inom föreningsvärlden och våra erfarenheter från tidigare läsprojekt till att bli ännu bättre på att sprida läsglädje. Med våra samarbetspartners, de projekt vi redan har och fyra nya läsprojektledare, kan vi med Arenor för läsning 2.0 nå upp emot tio tusen barn och ungdomar. Genom att variera och erbjuda olika typer av aktiviteter inkluderar vi så många som möjligt, oavsett läsnivå. Pop up-biblioteken samordnas med fördel tillsammans med de lokala biblioteken, och innehåller aktuella böcker, boktips och lättillgängliga boklån. Material för

eget skrivande ska finnas på plats för de som vill skapa egna berättelser, skriva boktips eller rita serier. Vi vill också stötta de föreningar som vi samarbetar med att själv arrangera läsfrämjande aktiviteter. Aktiviteterna i projektet är tänkta för barn och ungdomar, men också för vuxna, som idrottsledare, föräldrar och andra intresserade. Improvisationsteater, högläsning av poesi och inspirerande möten med barn- och ungdomsförfattare kompletterar bok- och skrivarstationerna och är ett väldigt positivt och uppskattat inslag. Att få träffa personen bakom boken, få chans att ställa frågor och höra mer om hur man jobbar som författare, inspirerar till att läsa! Besök av serietecknare ingår i vårt projekt och vi vill också arrangera besök av inspirerande teater- och poetry slam-arrangörer. Improvisationsteater och liknande muntliga ordlekar är roliga och gör berättelser tillgängliga för alla, oavsett läskunnighet.

Förutom inspirerande arrangemang ska Arenor för läsning 2.0 alltid finnas som en del i vår dagliga verksamhet. På så sätt är vi säkra på att inte missa en enda möjlighet till att inspirera till både idrott och kultur!

Foto: Kristofer Granefelt

PER JAGEMARK

Verksamhetsledare
Västra Götalands Idrottsförbund / SISU Idrottsutbildarna

Illustration: photospin.com

Innehåll Nr 2 | 2017

Arenor för läsning 2.0

Kultur och idrott – en vinnande kombination

2

Ompaketerad bibliotekstjänst

Stort intresse för för läsappen Bibblix

5

Uppskattade bibliotek

Om bokskåp och perrongbibliotek

7

Gemenskap online

Biblo – de danska bibliotekens nya webbplats för barn

9

I allmänhetens tjänst

Allt fler bibliotek gör egen podcast

11

Utblick – Ukraina

Bibliotek i västukrainska staden Ivano-Frankivsk är viktiga arenor för samhällsutveckling

14

23 timmars bokfrossa

noll27 har varit på litteraturkryssning

19

Digital biblioteksbus

Bokbuss i Motala ökar kunskapen om bibliotekets tjänster

21

Sjömansbibliotek lånar ut till havs

Om ett globalt vandringsbibliotek

22

Profilen – Med passion för ord

Annika Koldenius är författare, litteraturkritiker, redaktör, ordförande för Ordpalatset i Borås

26

De vill bryta gränser

Gränslös läsning vill förstärka bibliotekens roll som interkulturella mötesplatser

30

Om jag hade ett bibliotek

Musikern, skådespelaren och aktivisten Maxida Märak i sitt bibliotek

31

noll27

BIBLIOTEKSMAGASIN NOLL27 GES UT AV KULTUR I VÄST SOM ÄR EN FÖRVALTNING INOM VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN. NOLL27 SKA FRÄMJA BIBLIOTEKSUTVECKLING GENOM ATT GE KUNSKAP, INSPIRERA, PROBLEMATISERA SAMT SKAPA DIALOG OCH DEBATT KRING BIBLIOTEK OCH AKTUELLA BIBLIOTEKSFRÅGOR. NAMNET NOLL27 HAR EN LÄNK TILL KLASSIFIKATIONSSYSTEMET DEWEY DÄR KODEN 0.27 ÄR KODEN FÖR ALLMÄNNA BIBLIOTEK, ARKIV OCH INFORMATIONSCENTRUM.

KONTAKT	NOLL27 KULTUR I VÄST 405 44 GÖTEBORG TEL: 031-333 51 00 REDAKTIONEN@NOLL27.SE
WEBBPLATS	NOLL27.SE
ANSVARIG UTGIVARE REDAKTÖRER	HELÉN ANDERSSON HELÉN ANDERSSON ELISABETH EKSTRÖM EVELINA WESTERGREN HANNA JEDVIK
REDAKTIONSRÅD	HELÉN ANDERSSON MIA-MARIKA ANDIN ELISABETH EKSTRÖM EVA FRED CECILIA GÄRDÉN GUNNAR SÜDOW EVELINA WESTERGREN
ART DIRECTOR & GRAFISK FORM	KERSTIN STRÖMBERG
OMSLAG TRYCK	THE VINTAGE NEWS CELA GRAFISKA ISSN-NUMMER 2002-4649
ADRESSÄNDRING PRENUMERATION	NOLL27.SE PRENUMERATION@NOLL27.SE
INLÄSNING AV NOLL27	LARS.BRED@KULTURIVAST.SE

Ompaketerad bibliotekstjänst

TEXT OCH BILD: HELÉN ANDERSSON

I ett år har barn mellan sex och tolv år i Stockholm, Malmö och Katrineholm haft tillgång till den digitala läsappen Bibblix. Nu hoppas projektägarna att appen så fort som möjligt ska bli nationell.

– Ambitionen är att det ska gå ut ett erbjudande till alla kommuner vid årsskiftet, säger Mikael Tuominen, projektledare, Stockholms stadsbibliotek.

Bibblix har i snitt tusen användare per dag. Tusen barn som regelbundet besöker appen i sin mobil, på sin padda eller sin dator. En väldigt hög andel är återkommande besökare och i snitt varar varje besök 21 minuter.

– 21 minuter är rätt lång tid så jag tolkar det som att barnen faktiskt läser när de är där, säger Mikael Tuominen.

Stort intresse

Hela appen Bibblix är ett konkret resultat av en ursprunglig idé om ett digitalt nationellt bibliotek, och just nu är den idén på god väg att bli verklighet. I alla fall för målgruppen barn. Sveriges kommuner och landsting, SKL, har visat intresse att bli huvudman för appen för att göra den nationell och för att säkerställa kvalitet och en kontinuerlig utveckling.

– Just nu pågår diskussioner mellan SKL och deras underbolag Inera AB, och Stockholm stad, säger Mikael Tu-

minen och berättar att det redan finns intresseanmälningar från över 100 kommuner.

– Det är det här vi har jobbat för så det vore jättekul om vi kan dela med oss så fort som möjligt. Men det är en förhandlingsfråga och vi vet ännu inte hur Stockholm stad ställer sig. Både vi och SKL hoppas på en lösning under våren.

Bibblix i skolan

Appen Bibblix är ett pilotprojekt framtaget av Stockholms stadsbibliotek i samarbete med

Malmö stadsbibliotek och där biblioteket i Katrineholm är med som testkommun. Katrineholm är en mindre kommun där biblioteket också ansvarar för alla grundskolebibliotek i de kommunala skolorna. Bibblix är gjord för fritidsläsning, men när Katrineholm gick in som testkommun bestämdes att de med sin särskilda koppling till skolan skulle prova appen där. Och som av en slump införde grundskolorna i Katrineholm samtidigt en-till- en-dator, vilket resulterade i att alla barn i Katrineholms grundskolor fick en egen iPad med appen Bibblix installerad från början.

– Här i Katrineholm är skolbibliotek i gränslandet mellan skola och fritid, så vi kände att vi ville prova appen här, säger Hanna Rasmussen, bibliotekschef i Katrineholm.

Eftersom alla grundskolebibliotekarier också jobbar

på stadsbiblioteket träffar de regelbundet alla barn i målgruppen sex till tolv år. Därför har de också kunna dra slutsatsen att om de inte nått barn via skolan, hade Bibblix i Katrineholm haft en markant lägre användning.

– Lärare har vittnat om att det finns barn som tidigare haft väldigt svårt att hitta något att läsa och hålla fast vid, men att det har de gjort i Bibblix där det inte finns någon utpekande funktion. Allt barnen läser ser likadant ut och barn vill inte avvika från normen. Det är en viktig aspekt, säger Hanna Rasmussen och betonar att valet att låta grundskolan ha tillgång till Bibblix är Katrineholms val.

Träffade rätt

Bibblix fick en rivstart i Katrineholm och hade en extremt hög användning de första månaderna och med undantag för en liten nedgång under jullovet, har det fortsatt vara hög användning.

– Vi tolkar det som ett gott betyg på att appen fungerar. Däremot gissar vi att det påverkat utlånen av fysiska böcker för det är plötsligt ganska trångt i våra hyllor, ler Hanna Rasmussen och berättar att dessutom har utlån av e-böcker på bara tre månader ökat med 157 procent.

– Tidigare var det nästan bara vuxna som lånade e-böcker så jag skulle definitivt säga att det skett en förflyttning från fysiska böcker till e-böcker när det gäller den här målgruppen, säger Hanna Rasmussen som inte tycker det är något problem.

– Vi justerar bara budgeten för pappersböcker och flyttar över en del till Bibblix. Vi träffade helt enkelt rätt med det här.

Tröskelläsare

Att få fler barn att läsa och att upptäcka litteraturen är en av Bibblix målsättningar. Och att få göra det för sig själv i sin egen takt på det sätt man själv vill. En särskild målgrupp är de så kallade tröskelläsarna, de som inte riktigt har knäckt läskoden och där det går trögt med läsningen. För att skydda tröskelläsarna finns det inga tävlingsmoment i Bibblix. Man ska inte jämföra med kompisarna hur mycket man läst.

– Läsningen får inte bli en prestation, utan det handlar om att i lugn och ro hitta sin läslust. Därför är det jätteviktigt att appen är målgruppsanpassad och att det bara finns sådant som barnen ska kunna läsa själv, säger Mikael Tuominen.

Av den anledningen är det också viktigt med de redaktionella målgruppsanpassade beskrivningstexter som gör Bibblix speciell. Texter som ska fungera på barnets läsnivå och som ska spegla läsnivån på boken det tipsas om. Hanna Rasmussen håller med och menar att utan de redaktionella beskrivningstexterna hade Bibblix varit som vilken boktjänst som helst.

Bibliotekstjänst Både Hanna Rasmussen och Mikael Tuominen menar att Bibblix egentligen är en ganska traditionell bibliotekstjänst som har ompakerats.

– Egentligen är det en ganska traditionell bibliotekstjänst som har paketerats om och på så sätt blivit mer attraktiv. Och för oss är det viktigt att vi kan erbjuda barnen läsning i en plattform som de finner attraktiv, och jag tror att det här är en sådan. ■

fakta

noll27

Bibblix är en app för barn mellan sex och tolv år. I appen presenteras böcker i olika format; strömmande e-böcker, nedladdningsbara e-böcker och pappersböcker. Appen är framtagen och utvecklad med barns behov och önskemål i fokus. Innehåll och utformning bygger på omfattande kartläggning och målgruppsanalys. Boktipsen är framtagna av barnbibliotekarier. Alla böcker har specialskrivna presentationstexter anpassade för målgruppen.
Källa: Enheten Digitala biblioteket vid Stockholms stadsbibliotek

Uppskattade bibliotek

TEXT OCH BILD: ELISABETH EKSTRÖM

I ett träd i en villaträdgård i Gnesta hänger ett litet ljusgrönt träskåp. På dörren står det Bokskåp 2.0 och uppmaningen Öppna! Här lånar, byter och skänker alla som vill böcker. Skåpet är ett av flera små fristående bibliotek i Sverige.

En gråkall vårdag möter noll27 författaren och journalisten Lisa Bjärbo vid bokskåpet som man lätt når från vägen som går förbi tomten. Hon bor i det lika gröna huset i trädgården och kan hålla ett vakande öga på bokskåpet som hon är ägare till. Det går inte att låta bli att öppna dörren till skåpet. Det är ganska fullt. Pocketdeckare, bilderböcker och inbundna romaner. En bok är lite för bred så det är svårt att stänga dörren helt.

– Grunden till bokskåpet är en enorm kärlek till böcker som alltid har funnits hos mig, säger Lisa Bjärbo.

Lockande

Lisa Bjärbo tar hand om bokskåpet, ställer dit böcker hon tycker om och hoppas att de ska bli lästa och uppskattade igen, och hon gläds åt tanken att böckerna nu står hemma hos någon annan. De böcker som försvinner först är bilderböckerna, och de som tar dem lämnar oftast vuxenböcker istället. Lisa Bjärbo ställer dit böcker själv när hon har för många hemma, men kan också rensa ut böcker som andra har ställt dit. Det är ingen avstjälningsplats för böcker, det är ett bokskåp, hon är nog med det.

Lättillgängligt Lisa Bjärbos bokskåp matchar familjens hus. Med utsikt över trädgården kan hon hålla ett vakande öga över både besökare och böcker.

– Det ska vara en blandning för alla åldrar, inte en gammal loppishylla. Det ska se inbjudande och lockande ut.

Genom bokskåpet kan människor få tillgång böcker utan att behöva betala för dem eller lämna tillbaka dem. Lisa Bjärbo tycker att det är viktigt att det är enkelt för alla, men främst för barn och unga att bara kunna stanna till vid bokskåpet

– Vi pratar mycket om hur vi ska få barn och tonåringar att läsa. Då är det bra att ha böcker hemma. Första gången

Biblioteksägare Mollaryds perrongbibliotek i hembyn är en stor del av Stina Nilss liv. Till vardags jobbar hon med texter och berättande på KulturUngdom i Västra Götalandsregionen.

Lisa Bjärbo stötte på ett bokskåp var när familjen var på semester i New York. När de sedan flyttade till Gnesta och till huset vid vägen, tyckte hon att det skulle passa bra med ett bokskåp där.

– Folk blev jättegglada, vi stod och tjuvkollade i fönstret, säger hon och berättar att det första skåpet ganska snart gick sönder.

Det var inte gjort för att klara väder och vind, så i vintras snickrade Lisa Bjärbo ett nytt, lite tåligare, Bokskåp 2.0.

– Det har blivit ett landmärke på orten. Man säger: Vi ses vid bokskåpet!

Perrongbibliotek

I väntkuren på tåg Perrongen i Mollaryd, mellan Herrljunga och Borås, finns också ett skåp med böcker. Det är Mollaryds perrongbibliotek. Ägaren heter Stina Nilss och 2014 invigde hon sitt bibliotek med popcorn och Pommac. I byn bor det cirka 50 personer, men biblioteket får också besök av personalen på tåget som hoppar av och byter en bok här innan de åker vidare. Det första biblioteket bestod av ett gammalt symaskinsunderrede i gjutjärn som tillhört Stinas mormor och ett fint skåp som satt fast i det. Tungt alltså, det vet alla

som försökt lyfta ett liknande. Därför var förvåningen stor när biblioteket en dag var försvunnet.

– Lokalradion som tidigare hade gjort ett reportage om biblioteket kom ut och det blev stor uppståndelse, säger Stina Nilss och berättar att det visade sig att någon hade anmält att det stod skräp i kuren, trots att det fanns en skylt med telefonnumret till henne.

Små världar

”Skräpet” städades bort men ersattes av ett nytt skåp och nu har Stina Nilss tillstånd av lokaltrafikbolaget Västrafik och Trafikverket att ha ett bibliotek på Mollaryds perrong. Det finns också en stämpel med Mollaryds perrongbibliotek. Det finns inget återlämningskrav, men många lämnar ändå tillbaka böcker de har lånat. Stina Nilss köper in och fyller på och jobbar med författare och förlag som inte är så kända och hon gallrar ganska hårt bland titlarna. Herrljunga bibliotek förser henne med böcker som de har gallrat ut, hon får fem för en tjuga.

– Alla böcker är små världar. Den världen kan få möta en annan plats. Det är vackert, tycker jag, säger Stina Nilss. ■

Gemenskap online

TEXT: HELÉN ANDERSSON

Biblo har ersatt Palles Gavebod och är de danska bibliotekens nya webbplats för barn mellan sju och fjorton år. Biblo är uppbyggd som sociala medier och här kan barnen dela intresse med varandra, delta i tävlingar och låna böcker.

Senast noll27 skrev om Palles Gavebod var det en webbplats som allt färre barn besökte och det fanns en osäkerhet över dess framtid. År 2015 fick webbplatsen ett utvecklingsstöd och i juni 2016 kunde äntligen en ny webbplats lanseras. En sajt med både nytt namn och nytt innehåll.

– Vi bytte namn för att det är en helt ny plattform, för att det universum som var uppbyggt runt Palles Gavebod inte fungerade längre och för att namnet inte signalerade bibliotek. Vi hade en omröstning bland barnen och Biblo var det förslag som vann, säger Dorthe Hammerich Rasmussen, projektledare för Biblo.

Gemenskap

Det viktigaste med Biblo, säger Dorthe Hammerich Rasmussen, är att det är ett medie där barnen är i fokus och att det är tryggt och övervakat. Biblo har inspirerats av andra sociala medier och här finns grupper där barnen kan mötas i olika gemensamma intressen och där en stor och viktig del är en förväntan på barnens aktiva deltagande.

– Biblo är utvecklad och uppbyggd för att kunna bjuda in barnen som innehållsproducenter, att de kan vara aktiva på sidan, säger hon och betonar att en skillnad mot andra sociala medier är att här är det intresset för ämnet i de olika grupperna som är i fokus.

Moderatorer

Biblo har en fast redaktör, men därutöver fördelas tillsynen av innehållet på sajten mellan bibliotekarier, frivilliga mode-

ratorer, som gör det som en del av sitt arbete som barnbibliotekarie. Moderatorerna har koll på sajten varje dag mellan klockan nio på förmiddagen och nio på kvällen. Det är under den tiden barnen kan interagera på sajten, ett val som gjorts för att vuxna ska finnas till hands och sajten vara säker.

– Då finns bibliotekarier som kan hjälpa barnen och ingripa om någon överträder en gräns. Moderatorerna noterar när en ny grupp skapas och har koll på innehållet. Upplever de att något inte stämmer reagerar de snabbt och tar bort inlägget, säger Dorthe Hammerich Rasmussen och tillägger att moderatorerna har en dialog med de barn som har någon fråga och att de också kan upprätta en ny grupp om ett ämne de själv är intresserade av, eller ett ämne de vill ha en dialog med barnen om.

– I de grupperna interagerar barnen både med de vuxna och med varandra. Dessutom har vi lokala Bibloambassadörer i nästan alla kommuner. Ambassadörer som sprider information om nya kampanjer och intressanta aktiviteter till kollegor på bibliotek i sin kommun.

Fysisk pendang

Namnet Biblo är också ett sätt att signalera att ett bibliotek både kan vara en fysisk plats och ett ställe på nätet. Idén är att binda ihop det lokala med det nationella, det fysiska biblioteket med webben. Att barnen ska kunna ta del av olika kampanjer och bidra aktivt antingen på det fysiska biblioteket eller på Biblo.

– Även om ett bibliotek inte vill delta i vår stora läslustkampanj Sommarboken, kan barnet i den kommunen ändå delta genom att gå in på Biblo och delta där, förklarar Dorthe Hammerich Rasmussen.

– Och när den lokala läsklubben gör en grupp på Biblo blir den ju öppen för alla intresserade barn i landet. Biblo innehåller också alla de vanliga biblioteksvalen som att söka och låna litteratur, musik, film och spel. Böckerna presenteras med sina bokomslag, lite att jämföra med hur presenta-

tioner av serier och filmer ser ut på Netflix, och barnen kan låna e-böcker på Biblio, men inte läsa dem direkt.

– Det är något vi väldigt gärna vill och något vi arbetar för. Men än så länge sätter ekonomiska strukturer i samband med e-böcker käppar i hjulet, säger Dorthe Hammerick Rasmussen och berättar att biblioteken ändå har möjlighet att lyfta material, böcker och kampanjer och lägga dem på första sidan på Biblio.

– Här finns innehåll från de olika intressegrupperna, men här kan vi också berätta vilka böcker som är populära och fått flest likes, eller vilka böcker bokklubben pratar om just nu.

Juniorredaktion Biblio har en egen juniorredaktion som bland annat rapporterar från bokfestivaler och romantävlingar. En av dem är 14-åriga Kristine Kruise.

Foto: Biblio

Litteraturförmedling

Hitills har Biblio lagt mest fokus på community-delen och på kampanjer som till exempel Sommarboken. Litteraturförmedlingen har hittills varit den minst synliga delen och är en del som Biblio nu jobbar mycket med.

– Vi skulle vilja göra sökningen mer ämnesorienterad efter intresse och kunna koppla ihop allt mycket mer. Som till exempel att kunna få personliga rekommendationer, eller se vad andra har läst, få tips vad det finns för liknande böcker och tips från sajts bokklubb, andra barn eller en bibliotekarie. Än så länge har vi dels barnens integritet att förhålla oss till, och dels en del tekniska problem med att få allt samlat. Men det är en utveckling vi arbetar mot och vi vill väldigt gärna jobba med litteraturförmedling på Biblio, säger Dorthe Hammerick Rasmussen. ■

fakta

noll27

Biblio ägs av biblioteken i Danmark och finansieras delvis av avgifter från kommunerna och delvis av medel från Danskernes digitale bibliotek, DDB. Huvudman för Biblio är Bibliotekskonsortiet, en styrelse av representanter från de åtta största regionala biblioteken i Danmark. Hittills är ungefär 80 procent av de danska kommunerna anslutna till Biblio. Alla barn i danska grundskolan har en inloggning till sitt kommunala bibliotek. Denna inloggning gäller även för Biblio som just nu har cirka 40 000 användare.

Kort och gott

Boktips på olika språk

Barnensbibliotek.se har i samarbete med Internationella biblioteket tagit fram sidor med lästips och länktips på olika språk: arabiska, polska, spanska, ryska och kinesiska. – På interbib.se är det inte så lätt att hitta all bra information om barnlitteratur. På Barnens bibliotek når vi fler i målgruppen, säger Katarina Dorell, Barnens Bibliotek. Barnensbibliotek.se har också inlett ett samarbete med Centrum för flerspråkigt lärande, CFL, i Borås. Förhoppningen är att kunna presentera ett antal filmade boktips för barn och unga på sajten.

Grönt ljus för Marrakechfördraget

EU-parlamentet, medlemsländerna i rådet och EU-kommissionen har enats om en politisk kompromiss kring hur Marrakechfördraget ska genomföras i EU. Fördraget innebär att undantag görs i upphovsrätten för böcker anpassade för personer med synnedsättning och personer med lässvårigheter, och det kommer att bli lättare att flytta dessa böcker över gränserna. Den stora förbättringen väntas framförallt ske i fattiga länder vilka nu kommer att få tillgång till böcker i anpassat format från EU. Nu ska en process påbörjas i varje medlemsland för att fördraget ska bli nationell lag. Därefter kan EU gå vidare och ratificera fördraget vilket innebär att det gränsöverskridande utbytet av böcker kan starta.

Nytt nätverk

Biblioteksförningens expertnätverk är nu 19 till antalet. Under Biblioteksdagarna i Växjö bildades nätverket för verksamhetsutvecklande metoder. Nätverket vänder sig till alla som engagerar sig i utvecklings- och förändringsarbete på bibliotek.

Sant eller falskt på barnensbibliotek.se

Barnensbibliotek.se har fått ok från Egmont Publishing att lägga upp Bamseserien om källkritik som publicerades i tidningen Bamse 2017:2. Utifrån detta Bamsenummer presenterar barnensbibliotek.se nu en sida de kallar Sant eller falskt? Här kommer det, förutom Bamseserien, bland annat att finnas länkar och material för vuxna att använda när de pratar om källkritik med barn.

Bibliotekspoddar i allmänhetens tjänst

TEXT OCH BILD: HANNA JEDVIK

En studio fylld med gäster som Majgull Axelsson eller Klas Östergren och två bibliotekarier som älskar att prata om läsning, bibliotek och böcker. Det är receptet när Elisabeth Skog och Jeanette Malm gör podcast. Allt fler bibliotek använder sig av radio över nätet för att bredda verksamheten.

Vi sitter i ett litet mötesrum i personalutrymmet på Halmstad Stadsbibliotek. Tre mikrofoner, en dator och två taggade bibliotekarier är allt som behövs för att spela in ett nytt avsnitt av Bibliotekspodden.

– Vi brinner ju för vårt jobb och tycker att böcker och läsning är det roligaste som finns. Det ingår också i vårt uppdrag att väcka läslust, eller att jobba läsfrämjande som det heter från politikerhåll, säger Jeanette Malm och förklarar att hon och kollegan Elisabeth Malm ser podden som en del av det arbetet.

De sitter bakom varsin svart mikrofon på ena sidan av bordet. Själv är jag uppflugen på andra sidan och intervjuar samtidigt som inspelningen rullar. Jag som trodde att jag skulle komma som reporter och sitta bredvid och lyssna, har blivit inkuppad i podden för att ställa mina frågor där. Istället för att vara flugan på väggen och anteckna, har jag blivit gäst och programledare på en och samma gång.

– Vi har läst på och förstått att du är proffs på radio och vill ställa lite frågor till dig också, säger Elisabeth Skog.

Bokprat Storheter som Björn Ranelid, Majgull Axelsson och Klas Östergren har gästade Jeanette Malm och Elisabeth Skog i studion.

Det är bara att hålla andan och hänga på. För det går undan när Elisabeth Skog och Jeanette Malm håller i rodet. De har för vana att alltid bjuda in välkända författare och föreläsare och hittills har ingen tackat nej. Allt ifrån folk-kära författare och partiledare till överbefälhavare och en

akademiledamot. Alla har de suttit bakom Bibliotekspodden gästmikrofon.

En podd blir till

Men vi tar det från början. Varför ville de starta en podcast om läsning och bibliotek?

– Det är en ganska lång historia. Vi kan prata växelvis, föreslår Jeanette Malm.

– Ja, det gör vi. Som Piff och Puff, fyller Elisabeth Skog i. Så berättar de om hur det hela började med att de och

de andra kollegorna på Halmstad Stadsbibliotek träffades klockan nio varje fredagsmorgon för att prata om sina läsoplevelser och öva på att presentera böcker.

– Då visade det sig att det blev så himla intressanta samtal. De började ofta i en ände och vindlade iväg och slutade någon helt annanstans, säger Jeanette Malm.

– Det kunde ta sin början i någon smal lyrik, fortsätta till en fackbok eller en deckare. Ganska associativa och smarta diskussioner, säger Elisabeth Skog.

Idén om att fler borde få glädjas över deras resonemang föddes. De hörde av sig till P4 Halland där duon fick göra en halvtimmes bokradio, På spaning med Skog och Malm, i förmiddagsprogrammet varannan vecka. När deras tid i etern så småningom kapades helt, hade de fortfarande oerhört mycket kvar att säga. Då föll det sig naturligt att gå över till poddformatet.

– Sedan kom vi på att vi har väldigt mycket författare och föreläsare som besöker det här huset. Då insåg vi att det är klart att vi ska bjuda in dem, säger Jeanette Malm.

Den första riktigt ”stora” gästen som gästade Skog och Malms podcast var författaren Björn Ranelid. De konstaterar att det var som att få in en naturkraft i studion när giganter från Österlen tog plats bakom mikrofonen.

– Då gick proppen ur lite. Han kan prata hur länge som helst om vad som helst.

Bokpodd – en väg till mervärde

Sedan Björn Ranelids intåg har storheter som Majgull Axelsson, Klas Östergren, Agneta Pleijel, Carl-Johan Vallgren och paret Kepler gästade podden. Därtill Liberalledaren Jan Björklund och Sveriges överbefälhavare Micael Bydén.

– Han var i huset och höll ett föredrag om Sveriges försvaret. Men alla gäster som är här pratar vi med om böcker och bibliotek. Så både Jan Björklund och Micael Bydén fick prata böcker och det visade sig att vår ÖB har ett stort läsintresse, säger Jeanette Malm.

Jan Björklund, som väldigt ofta pratar skola och sällan överraskar vad det gäller ord- och ämnesval, fick göra ett test i ordförståelse som omväxling. Något som uppskattades av alla inblandade. Dock är det inte enbart kändisar som är välkomna in i studion. Även lokala profiler med en förankring i Halmstad har bjudits in. Att gästerna är kändisar har inget värde i sig, menar Jeanette Malm och Elisabeth Skog, även om de visserligen har mycket intressant att berätta och ofta bjuder in till givande samtal.

– Det är ett sätt att få ett mervärde av det vi gör här på

biblioteket. Som när Anna Jansson var här på författarbesök häromkvällen och berättade om sina böcker och alla som ville kanske inte hade möjlighet att komma. Nu kan de som missade henne lyssna på podden en vecka senare, säger Jeanette Malm.

Oftast jobbar de annars utifrån ämnen som avgör vilka böcker de väljer att prata om. Det kan röra sig om gökar, drängar och pigor eller nästan vad som helst. Ofta är de enbart Jeanette och Elisabeth som hörs, men ibland gästas de av kollegor som har vissa specialkunskaper.

– Vi använder oss mycket av återbruk. Exempelvis har vi en programpunkt där fem av oss bibliotekarier presenterar vårens böcker och då följer vi alltid upp med en specialsändning där jag och Jeanette presenterar kommande titlar, säger Elisabeth Skog.

Inte bara böcker

Idén med att inte bara ha bibliotekets verksamhet bundet till en byggnad fanns även med när bibliotekarien Karin Cellton tog initiativet till Värmdöbiblopodden på Värmdö bibliotek. En relativt färsk podcast som publicerade sitt premiärravnitt i februari i år.

– Idén kom för att vi skulle flytta vårt bibliotek och inte kunna ha den ordinarie programverksamheten igång. Vi tänkte då att podden kunde bli ett sätt att täcka upp för de uteblivna arrangemangen och sedan föra in projektet i de nya lokalerna och spela in inför publik när vi har författare på besök.

Flyttplanerna blev dock skjutna på framtiden, men viljan att göra en podd levde kvar hos Karin Cellton som hade turen att ha en chef som gärna såg till att ge de rätta förutsätt-

ningarna. De ansökte om extra medel hos kommunen och tanken var att satsa stort med en riktig studio, snyggt ljud och ersättning till alla medverkande.

– Det är verkligen ett oerhört roligt sätt att arbeta med uppsökande verksamhet. Folk lyssnar mycket på poddar och då ska vi också vara där. På så sätt kan vi bygga en relation till lyssnarna som i sin tur kan leda till att de kanske kommer hit och lånar böcker.

Karin Cellton programleder och gör podden tillsammans med producenten och vapendragaren Karin Fernström, men till skillnad från Bibliotekspodden i Halmstad är de inte intresserade av att ha kända personer som hörs. Istället jobbar de enbart utifrån olika teman som romance, trans eller psykisk hälsa. Teman som avhandlas tillsammans med en handplockad panel.

– Det är inte viktigt med kändisar. Rent krasst är det givetvis lättare att locka lyssnare på det sättet. Om Jenny Jägerfeldt är gäst kommer många att lyssna av just den anledningen. Men vi vill få till ett djupare samtal och få upp intresset för ett visst ämne. Vi har vår målgrupp och vår värdegrund, vi är hbt-certifierade och vi tycker att det är viktigare att jobba utifrån det.

Därför har Värmdöbiblopodden inte heller enbart fokus på litteratur och läsning. Ibland kan även mänskliga öden och erfarenheter stå i centrum, som i avsnittet med Omar Alshorge, en flykting som har suttit fängslad i Syrien.

– Det är inte alla programpunkter i vårt bibliotek som handlar om skönlitteratur. Folk kan exempelvis komma hit och visa resebilder eller berätta om sitt engagemang i vissa frågor. Bibliotek har mycket verksamhet som inte är litterär.

På samma sätt menar Karin Cellton att det inte är någon större skillnad på att producera en podcast än att jobba med vilken programverksamhet som helst. Hon anser inte heller att det finns några begränsningar för vad en bibliotekspodd kan innehålla, det viktigaste är att ha intressanta gäster och givande samtal om högt och lågt och att inte vara överdrivet känslig.

– Man ska inte behöva tänka på vad man kan prata om och inte. Kan man avhandla Harlequinromaner eller storlek på penis i en bibliotekspodd? Ja, det kan man. För det gjorde jag.

Hitta din ton

På Skövde Stadsbibliotek och i podcasten Bokpendlarna är man mer traditionell. Åtminstone i det avseendet att man håller sig strikt till litteratur och väljer ett tydligt tema varje gång. Bokpendlarna rattas av bibliotekarien Lena Wellman tillsammans med kollegorna Magnus Rosén, Ywonne Eriksson och Towe Larsson. Ibland gästas de även av lokala författare. Medan Karin Celltons podd är dryga timmen lång är Bokpendlarnas idé att i likhet med Bibliotekspodden, finnas

till i ett kortare format.

– Podden ska alltid vara mellan tjugo, trettio minuter. Det är det normala pendlingsavståndet för folk i vår stad och är därför det perfekta tidsformatet på en podd om man vill att folk ska ha tid att lyssna. Ett längre avsnitt kanske inte alltid blir av och det behöver man planera på ett annat sätt.

Även Lena Wellman ser podden som en självklar del av bibliotekarieyrket, som ett led i att nå besökare och sprida kunskap om litteratur och läsning.

– Framför allt blir jag mer kunnig om böcker tack vare podden. Eftersom jag måste läsa in mig på nya författarskap och föra de här fördjupande samtalen med mina kollegor. På sätt blir jag också mycket bättre på mitt jobb, säger hon och råder den som är sugen på att starta en podd att först och främst tänka igenom vem man vänder sig till och vad man vill med sin podcast. Att helt enkelt göra en analys kring syfte och målgrupp. Men också hur man vill att podden ska låta.

– Lyssna på de poddar du hittar, ta till dig det du tycker är bra. Sen kan du skruva till det på ditt eget sätt. Det är viktigt att hitta sin egen tvist och en personlig ton.

Kristina Lugn – en drömgäst

På Stadsbiblioteket i Halmstad pustar Jeanette Malm och Elisabeth Skog ut efter inspelningen över varsin sallad i caféet i bibliotekets bottenplan. För dem är det lättsamma förhållningsättet till litteratur en viktig förutsättning för podden.

– Annars finns risken att väcka en massa prestationsångest hos lyssnarna, säger Jeanette Malm. Och det där med

fakta tar de med en klackspark på för att kunna vara spontana och prata om det som bubblar upp.

– Fakta kan folk kolla upp på egen hand. Det är jättetråkigt om vi sitter och funderar på vilket årtal en bok kom ut. En gång gav vi Nobelpriset till Wislawa Szymborska nästan tio år efter henne död, säger Elisabeth som ett exempel på att det får bli som det blir.

Trots drygt nittio avsnitt och ett pärlband av författare och personligheter som har passerat finns det fortfarande hur många ämnen som helst kvar att avhandla och gäster att drömma om. Kristina Lugn står högt upp på listan, konstaterar Jeanette Malm.

– Det skulle vara väldigt roligt. Men läskigt också. Jag tror att hon kan vara svår. Och lite lynnig. ■

Ukraina

TEXT OCH BILD: JOAKIM RÅDSTRÖM

Eurovisionsaktuella Ukraina kan upplevas kärvt. Ett kommunistiskt arv, ett pågående krig och en patriarkal och konservativ kultur. Samtidigt är många ukrainare glatt nyfikna på sin omvärld. Bibliotek och nya kulturinitiativ i västukrainska staden Ivano-Frankivsk är viktiga arenor för invånarnas nya intressen.

Ukrainskt bibliotek arena för bättre samhälle

TEXT OCH BILD: JOAKIM RÅDSTRÖM

Egentligen är det inte konstigt att bibliotek kommit att bli en viktig faktor för samhällsförändring i ukrainska staden Ivano-Frankivsk. Staden, som ursprungligen hette Stanyslaviv, döptes faktiskt om efter den store ukrainske poeten, författaren och översättaren Ivan Franko 1962. Och Nobelpristagaren Svetlana Aleksijevitj föddes här. Å andra sidan, under hela efterkrigstiden fram till 1990-talet var staden framför allt känd som ett tillstängt och hemligt näste för det karpatiska militärdistriktet. Ingen som inte hade släktingar här och specialtillstånd i passet kunde få tillträde till staden.

– Vi hade inte möjlighet att åka någonstans, men nu har vi öppnat vägarna till många olika länder, och då får vi se så mycket nytt, säger Liudmyla Zhyryk, chefsbibliotekarie vid Ivano-Frankivskts bibliotek och född och uppvuxen i staden.

Språkklubbar

Jag träffar Zhyryk en lite gråkall februaridag i Ivano-Frankivsk. Byggnaderna är tungsint gråa och imposanta, men människorna vänliga och nyfikna. Biblioteket är här en viktig katalysator och kanal för stadsbornas intressen. Till exempel har Liudmyla Zhyryk och hennes kollegor flera kurser på biblioteket, alltifrån datorkurser för barn och unga, till språkklubbar för vuxna.

– Vi arbetar också med människor som kanske inte tycker om att läsa, men som vi vill intressera för läsning. Vi har bokklubbar med diskussioner om böcker, engelskakurs, his-

torieklubb, politikklubb, en ny filosofiklubb och en drama-klubb, berättar Liudmyla Zhyryk.

Vi tittar in i datorsalen där några barn får avrunda sessionen med att titta på YouTube-filmer. Inne i lärummet har nyligen kursledaren Yuri Tsibiy hållit i en tyskakurs, och nu är det premiär för klubben för skandinaviska språk. Vi kommer med andra ord mycket lägligt.

– Det var svårt att hitta deltagare till aktiviteter kring enskilda skandinaviska språk, så vi har gjort en gemensam språkklubb för alla skandinaviska språk, förklarar Yuri Tsibiy.

Icke desto mindre har ett gäng intresserade deltagare dykt

fakta

noll27

Många författare har fötts i Ukraina. Förutom ovan nämnde Ivan Franko och Svetlana Aleksijevitj finns namn som Michail Bulgakov, Nikolaj Gogol, Stanisław Lem och Taras Shevchenko. Även Joseph Conrad föddes faktiskt i Ukraina, i Kiev.

upp, varav en man som tidigare jobbat i Norge och som kan flera fraser på nynorsk till allmänt glada språkentusiaster. Och som livs levande svensk får även noll27s utsände testkonversera med gruppdeltagarna, göra en enkel presentation och fråga dem saker på lätt svenska. Jag får onekligen intrycket av en stad vars medborgare kommit ut från en lång isolering och nu glupskt intresserar sig för sin omvärld.

Den varma staden

Liudmyla Zhyryk är eldsjäl i bibliotekets klubb- och kursverksamhet. Hon är också ansvarig för stadens samarbete med tyska Goetheinstitutet samt med amerikanska ambassaden, genom programmet Window on America som påbörjades för 14 år sedan. Inom ramen för detta projekt gör också några amerikanska Peace Corps-volontärer praktik på biblioteket.

– Och vi arrangerar tävlingar med Peace Corps, där ukrainska deltagare får tävla i kreativt skrivande, säger Liudmyla Zhyryk.

Allt sammantaget är biblioteket en mycket betydelsefull anhalt i Ivano-Frankivskts kultur- och samhällsliv, men det existerar inte i ett vakuum. Såväl Liudmyla Zhyryk som tusentals andra stadsbor engagerar sig också i stadens stora initiativ Teple Misto, Den varma staden, som startades för några år sedan av affärsmannen Jurij Filijuk.

– Vi går dit ibland när vi är intresserade av något evenemang, säger Liudmyla Zhyryk.

Teple Misto bygger på att hundra personer har gått in

med vardera tusen dollar för att finansiera en grundplåt för olika kultur- och samhällsprojekt. Därmed har satsningen kommit att bli finansiellt bärkraftig på samma gång som många enskilda personer investerat ett konkret engagemang. Inkomsterna som projektet genererar över tid delas ut för att utveckla staden långsiktigt, vilket också borgar för ett stort kommunalt och allmänt stöd. Sedan initiativet drogs igång har nu alltfler kreativa plattformar, kurser och organisationer ploppat upp i den tidigare dystra militärstaden. Flera husväggar statar med färgsprakande muralmålningar, några affischer gör reklam för en kommande teaterpjäs och på ett torg skapar skateboardåkande ungdomar en härlig kontrast mot konservativa gamla granitstatyer.

Urban Space 100

Epicentrum för Den varma staden kan sägas vara café Urban Space 100. Här finns, förutom lockande smörgåsar och bakverk, en presentaffär med designprodukter och en egen radiostation. På Urban Space 100 möter vi Teple Misto-medarbetarna Alexander Shevchenko, Liliia Gogol och Olia Diatel för att få höra mer om satsningen.

– Det här är en stad med många småföretag och entreprenörandan finns överallt. Samtidigt var ju Ivano-Frankivsk länge en militärstad, vilket skapade ett slutet ekosystem med gamla värderingar, säger Alexander Shevchenko, en ung man med häftiga snurrmustascher.

Liliia Gogol, en kvinna i samma ålder som Alexander och med en trendig vinröd kubb i 20-talsstil på huvudet, berättar

om Teple Mistos underprojekt Art Residence, där inbjudna, ukrainska och utländska konstnärer smyckar hus och platser i Ivano-Frankivsk.

– Art Residence är en sorts övning och utbildning i möten mellan konstnärer och vanliga medborgare. För det behövs något modernt i vår stad som är så religiös och traditionell, säger hon.

Finansiär

Olia Diatel är en av de många Ivano-Frankivskbor som gått in med tusen dollar för att finansiera Teple Misto-initiativet. Det betyder också att hon tillsammans med 99 andra stadsbor och affärsmannen Jurij Filijuk samäger restaurang Urban Space 100 som vi sitter på.

– När jag först hörde om det tyckte jag wow, jag tycker verkligen om det, jag ville vara med och jag ville ge pengar till att stödja den här idén.

Olia Diatel representerar också organisationen Insha Osvita, översatt till svenska ungefär Annorlunda utbildning som förutom att arbeta med nyskapande utbildningsprogram nu också, likt Teple Misto, börjat arbeta med fysiska platser, arenor.

– För det är viktigt att utveckla en kultur av holistisk inlärning, så att det inte bara handlar om universitet och skolor. Och det var därför vår organisation kom att delta i och replikera Urban Space 100, säger Olia Diatel och berättar att det lyckade exemplet med Teple Misto i Ivano-Frankivsk nu har exporterats till Kiev, där initiativet Urban Space 500 dragits igång.

– 500 personer förväntas då donera tusen dollar till initiativet på samma sätt som man gjorde här, berättar hon.

Nu arbetar Olia Diatel också med att renovera och göra om en gammal fabrik i Ivano-Frankivsk som ska bli en kreativ arena för skapande verksamhet. Detta underprojekt inom Teple Misto, kallat Promprylad, kommer att förena kultur med affärsverksamhet och utbildning, i linje med Teple Mistos anda. Bland annat finns ett förslag att ett bibliotek eller läsytor ska inrymmas i den gamla vackra industrilokalen. ■

Följ noll27 på
Facebook

Skolbibliotekets roll för elevers lärande

Så heter den forsknings- och kunskapsöversikt som tagits fram på uppdrag av den Nationella Biblioteksstrategin. Syftet med översikten är att beskriva och diskutera resultaten från nationell och internationell forskning 2010 till och med 2015. Den sammanfattar alltså det aktuella kunskapsläget kring skolbibliotek. Rapporten kom i april 2017 och är skriven av Cecilia Gärdén.

SLB blir FRB

Föreningen Sveriges Länsbibliotekarier, SLB, bytte vid sitt senaste årsmöte namn till Föreningen för regional biblioteksverksamhet, FRB.

– Det finns inte så många länsbibliotekarier kvar, så titelfunktionen som vårt förra namn byggde på den finns inte längre. Vi har samma typ av innehåll men ett nytt namn. Det är inte krångligare än så, säger Peter Alsbjör, sekreterare i FRB.

Stöd till läsning under skollov

Kulturrådet fördelar för första gången stöd till läsfrämjande aktiviteter inför och under skollov. Det nya bidraget kan sökas av aktörer som vill uppmuntra läsning, exempelvis skolor eller folkbibliotek, fritidshem, idrottsföreningar, kulturinstitutioner och andra inom den regionala kulturverksamheten.

Trevlig
sommar!!!

Bok och bibliotek

Efter sommaren är det dags för en ny Bok- och biblioteksmässa i Göteborg. Här hittar ni noll27 i Kultur i Västs monter, D02:09. Då är vi också tillbaka med nytt nummer med tema Lust till läsning. Vi ses!

23 timmars bokfrossa

TEXT OCH BILD: LEONE MILTON

För 19e året i rad arrangerade tidningen Vi i mitten av mars en litteraturkryssning. Nästan tretusen deltagare var med i år, fördelade på tre avgångar. Johannes Anyuru och de andra författarna åkte tappert med på samtliga.

Onsdag klockan 18:30. Värtahamnen i Stockholm.

Drygt 900 personer står med biljett i hand och väntar på att få kliva ombord på Silja Galaxy. Två av dem är Annika Almqvist och Mia Björk från Gävle. De åkte med på den första Vi-resan för 19 år sedan, men tog därefter ett längre uppehåll; barn kom emellan. Nu när barnen är utflugna är de på't igen.

– Det här är vår femte kryssning i rad. Det är alltid mycket bra författare ombord, och det är kul att se dem live. Det är också bekvämt och trevligt att åka båt, säger Annika och ser mycket glad ut.

Annika och Mia läser mycket, säkert en bok i veckan. I år ser de särskilt mycket fram emot att få lyssna till Johannes Anyuru och Lina Wolff.

– Det är kul med yngre författare. Det har varit en hög medelålder på författarna tidigare år. Just det, Sofi Oksanen får jag inte glömma, säger Mia.

Onsdag klockan 20:00. På väg genom Stockholms skärgård.

De flesta reser tillsammans med vänner, men det finns också de som åker själva. I restaurangen blir man placerad vid ett bord med andra som reser ensamma och stämningen blir

snabbt obesvärad och kamratlig. Margareta, Inga, Marianne, Helene, Greta, Barbro och Mikael har inte svårt att hitta samtalsämnen. De pratar oavbrutet ända tills det är dags att bege sig till salongen för att lyssna på en sjungande Richard Wolf och dricka ett glas vin, eller två.

Torsdag klockan 08:00. På väg genom åländska skärgården

Frukosten är framdukad. Folk rör sig långsamt mellan buféborden.

– Jag sov dåligt. Jag är van att sova själv, och nu delade jag hytt med en väninna som snarkade, säger Monica från

Stockholm och skrattar.

Framför sig har hon dukat upp med kaffe, fralla och yoghurt med müsli. Hon går iväg för att hämta mer kaffe.

Torsdag klockan 08:45. I salongen

Johannes Anyuru är första talaren för dagen. Han berättar att han som ung slukade poesi. Det var så han fann meningen med livet, och skönheten i en tillvaro som annars var mörk och dyster. Johannes växte upp i en segregerad förort.

– Med poesin var det som att himlen öppnade sig. Poesi är magiskt och den reser sig över konflikter, säger Johannes och tar en klunk vatten.

Han talar långsamt, tillåter orden att formuleras i huvudet innan de kommer ut. Han är inte rädd för tystnaden som uppstår. Vid ett tillfälle börjar publiken applådera, för att de tror att han har pratat klart, men han skrattar och säger att han bara tog en liten paus.

2003 dog Johannes bästa vän Mattias, och med honom dog Johannes passion för poesi.

– Inget var längre heligt och magiskt för mig, säger Johannes.

Han berättar att hemma i lägenheten i Växjö fanns en koran. Den var så tung att han brukade använda den när han tränade, som en vikt. Men en dag öppnade han boken och började läsa vad det stod i den.

– Det var då jag hittade tillbaka till poesin, säger Johannes.

Men det skulle dröja innan han kände sig redo att skriva om sin nyfunna tro.

– Det kändes privat, och så är ju Sverige ett sekulariserat land. Men varje värld har sina monster, det vet ni, säger Johannes och blickar ut över publiken och upprepar: Varje värld har sina monster ... Han pausar återigen. Sträcker sig efter vattenglas. Det är knäpptyst i salen.

Torsdag klockan 11:00. I kaffepausen utanför salongen tillsammans med Sofia Wadensjö, chefredaktör för tidningen Vi

Sofia Wadensjö berättar att tidningen Vi arrangerar litteraturkryssningar för att det roligt att träffa läsarna och för att man som läsare ska få något extra. Som till exempel möjligheten att åka med på den här kryssningen. Att medelålder är hög på kryssningen, de flesta är pensionärer, tror Sofia Wadensjö kan bero på att kryssningen ligger mitt i veckan. Något som kanske inte passar en 35-årig småbarnsmamma.

– Kanske har vi inte heller varit tillräckligt bra på att kommunicera ut till yngre vad en litteraturkryssning är. För de yngre som trots allt är med oss burkar vara lyriska! Vi ser ändå att medelåldern går ner, en del åker till exempel med sina bokklubbar, säger hon och berättar att de väljer författa-

re utifrån flera olika parametrar, men att viktigast av allt är att författarna som bjuds med har producerat ”god litteratur”.

– Det ska vara en blandning av fack- och skönlitterärt, mest skönlitterärt. Vi tänker också på kön och ålder på författarna, och deras temperament. Det kan inte vara tre allvarsamma författare på raken, inte heller tre skämtsamma.

Torsdag klockan 14:00. Fortfarande utanför salongen

Malin Persson Giolito ska snart upp på scen men hinner prata en kort stund.

– Det är fantastiskt roligt det här! Att få träffa så många människor som är pålästa och intresserade. De dyrkar läsning, säger Malin som gjort succé ombord – i alla fall om manutgår ifrån antalet sålda böcker.

De tog slut redan under kryssning ett av tre, så fler böcker fick budas till Värtahamnen och lastas på. Malin tycker inte det är jobbigt att vara ombord i tre dagar, trots att hon sov dåligt den första natten på grund av buller.

– Men i natt sov jag bra tack vare mycket vin, skrattar Malin och berättar att hon, Helena von Zweigbergk och Fredrik Lindström satt och pratade till sent in på småtimmarna.

Torsdag klockan 18:15. Åter i Värtahamnen.

Det går långsamt att ta sig av båten, många ska ut samtidigt och det finns goda möjligheter att tjuvlyssna på personerna man trängs med. ”Det var en toppenkryssning!”, säger en kvinna. ”Så trevligt!”, säger en annan. Folk verkar mycket nöjda med sin vistelse ombord. En kvinna berättar att det var hennes första litteraturkryssning, och att hon absolut kan tänka sig att göra om det. Men nästa gång ska hon inte ta med sig maken. ”Nej, då åker jag med väninnor”, säger hon till personen hon talar med i telefon. Maken går några meter bakom, lyckligt, eller olyckligt, ovetandes om fruns planer. ■

fakta

noll27

Med ombord på tidningen Vi:s litteraturkryssning i år var författarna Lina Wolff, Johannes Anyuru, Sofi Oksanen, Lasse Berg, Anneli Jordahl, Fredrik Lindström, Malin Persson Giolito, Helena von Zweigbergk och Bengt Ohlsson.
Underhållning: Rikard Wolff.

Digital biblioteksbus

TEXT OCH BILD: HELÉN ANDERSSON

Under sju lördagar i höstas åkte Motala stadsbibliotek ut med en digital mediebus till bostadsområden med många nyanlända. Syftet var att nå ut med läsningens betydelse till barnfamiljer och samtidigt öka den digitala delaktigheten.

Det är kanske dumt att kalla den för en digital mediebus för då tror många att det är en high-tech buss. Men det handlar inte om det, utan om att erbjuda hjälp och service och att öka kunskapen om bibliotekets tjänster, säger Linda Hjerth Axelsson, bibliotekarie och bokbussansvarig på Motala bibliotek.

– Prioritet var att nå de nyanlända och få dem insatta i hur bibliotek och e-tjänster fungerar, tillägger Percy Thernelius, bokbusschaufför, assistent och vaktmästare.

Segregerad stad

Motala är en kommun med relativt hög andel invandrare och det är framförallt vissa bostadsområden som blivit mångspråkiga. Det är få av de som bor i dessa områden som hittar in till stadsbiblioteket i centrum, och det finns inte heller några stadsdelsbibliotek eller filialer här. Så när Regionbibliotek Östergötland våren 2016 kontaktade stadsbiblioteket för att höra om de var intresserade av att delta i ett regionalt utvecklingsarbete av bokbussar som ett medel för att öka digital medvetenhet, såg biblioteket möjligheten att kombinera detta med att nå ut med läsningens betydelse till barnfamiljer i dessa bostadsområden.

– Vi vill gärna finnas mer i socioekonomiskt utsatta områden, så vi bestämde att vi skulle delta och att göra en förstudie där vi bland annat skulle undersöka vad som bör finnas med i bokbussen både vad gäller teknik och material i övrigt när vi åker till dessa områden, berättar Linda Hjerth Axelsson.

Sagotält

Förstudien Mångspråkig mediebus i Motala utgick från att bokbussen under sju lördagar skulle besöka de tre bostadsområdena där det bor mest icke-etablerade invandrare och nyanlända. Bokbussen utrustades med en publik internetdator, en scanner, skrivare och kopiator, en projektor i taket, högtalare, storskärm, två paddor och barnböcker på olika språk.

– Vi hade också med oss ett sagotält och ett pysselbord som vi placerade utanför bussen vid varje stopp. I sagotältet hade vi sagoläsning som stående punkt på både arabiska, somaliska och svenska, men annars var tanken att vi skulle hjälpa till att lära ut hur man lånar på nätet, leta tidningar på det egna språket, lära hur man kan söka på biblioteket, ladda ner böcker och få hjälp med e-tjänster de var intresserade av, säger Linda Hjerth Axelsson och berättar att de vid några tillfällen också hade med konsumentvägledare och en kommunikatör som berättade om kommunens e-tjänster.

Biblioteksbus

Trots att bussen till störst del har besökts av barn som har pysslat och deltagit på sagostunder, tycker både Percy och Linda att de nått en del familjer, och de vet genom de föreningar de haft kontakt med att bussens besök upplevts som positivt.

– Men vi måste satsa mer på att marknadsföra oss om att vi kan hjälpa till med olika digitala tjänster. Den stora skillnaden mellan den här bussen och vår vanliga bokbuss är ju den digitala utrustningen och att vi kan hjälpa till med att till exempel betala räkningar eller att scanna ett dokument, säger Linda Hjerth Axelsson som också har förhoppningar om att bussen redan i januari 2018 ska kunna stå still längre på vissa knutpunkter.

– Det viktigaste med den här bokbussen är att den är på väg att bli en biblioteksbus, säger Percy Thernelius. ■

Sjömansbiblioteket lånar ut till havs

TEXT: HANNA JEDVIK

BILD: ANN-CHARLOTTE RUGFELT FERM

På en lång bänk längs en av bibliotekets fönsterväggar står packlådor med böcker uppställda. Rejåla träboxar som fylls med böcker för att skeppas ut till fartygen som ligger vid kaj i Göteborgs hamn. Sedan sprids de vidare över haven i takt med att sjömännen byter böckerna i andra hamnstäder eller växlar med varandra.

– Vi skriver upp allt vi lånar ut. Och jag har en känsla av allting kommer tillbaka till oss så småningom, säger bibliotekarie Ann-Christine Westman som jobbar på Sjömansbiblioteket tillsammans med kollegan Anna Selme.

Vi sitter i Bruno Mathsson-fåtöljerna kring det runda låga bordet i ett hörn av biblioteket. Ljuset flödar in genom de stora fönstren på den 60-talstypiska röda tegelbyggnaden. Utanför vilar en damm i vårsolen och genom dungen på andra sidan dammen letar sig en löparslinga fram mellan tallarna. En bit bort finns ytterligare en byggnad med gym, pool och café. En så kallad sjömansklubb, alltså en plats dit svenska och utländska sjömän som ligger i hamn i Göteborg kan besöka för en stunds vila och avkoppling.

– Tanken är att besättningen ska kunna pusta ut och få en meningsfull fritid. De kan också få hjälp med att utträtta ärenden som att få skjuts till Clas Ohlsson-butiken eller vad de nu kan tänkas behöva, säger Ann-Christine Westman.

Alltsammans drivs av AC Sjömansservice som hämtar

och lämnar sjömännen vid deras fartyg efter en nogsamt uttänkt plan för att besättningen ska hinna i tid till sina avgångar. Transportbilarna körs av platsombud och samtidigt som de lämpar av sjömännen tar de också med sig böcker från Sjömansbiblioteket på Rosenhill, som har i uppgift att förse den svenska handelsflottan med litteratur.

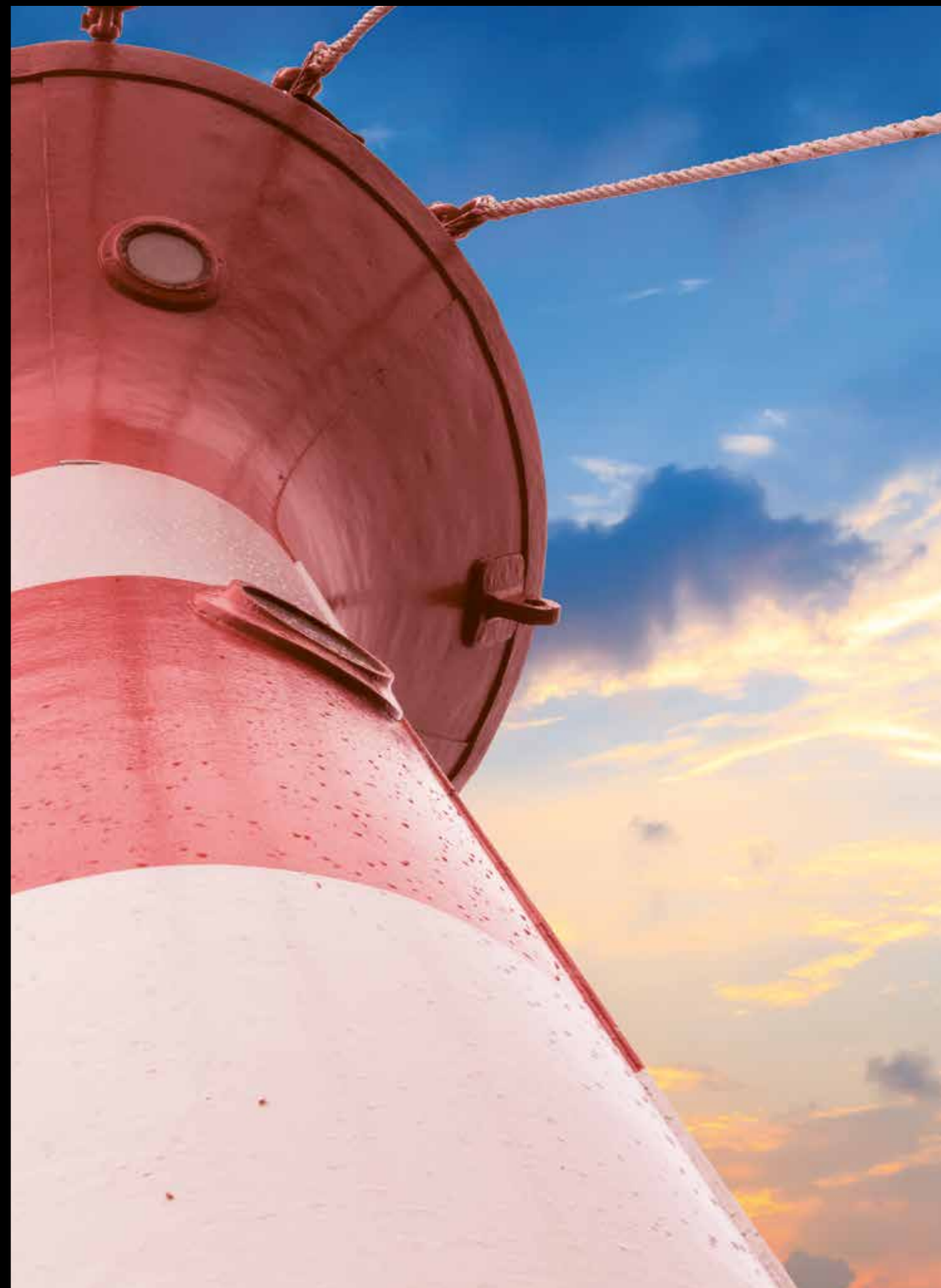
– Personalen ombord på fartygen är ute i så pass långa perioder att det inte fungerar med de vanliga lånetiderna. Därför finns en service så att de ska kunna få tillgång till litteratur och tidningar ändå, säger Ann-Christine Westman.

Män i majoritet

Böckerna ställs upp i ett särskilt rum på fartygen där det är fritt fram för besättningen att botanisera och välja utifrån de böcker som Ann-Christine Westman och Anna Selme skickat. Oftast blir det mellan tio till tjugo lådor med tjugofem böcker i varje. Bibliotekarierna har en katalog där de registrerar utlånen, men vem som lånar vad har de ingen aning om.

– Att vi inte behöver jaga låntagare om återlämningar skiljer oss från många andra bibliotek, säger Ann-Christine Westman med ett snett leende.

Däremot har Ann-Christine Westman och Anna Selme god kontakt med flera av låntagarna som mejlar och kommer med önskemål. Nästan alltid finns möjligheten att köpa in det som efterfrågas och på så sätt kan de önskade böck-

Ombord Bibliotekarierna Ann-Christine Westman och Anna Selme förser den svenska handelsflottan med böcker. Sjömansbiblioteket på Rosenhill i Göteborg har en stor samling av litteratur om sjöfart. Många pensionerade sjömän kommer hit för att läsa och träffa vänner.

erna skickas ut till rätt person. I övrigt är det de båda bibliotekarierna som bestämmer vilket urval som ska skeppas iväg.

– Till nittiofem procent består personalen på fartygen av män, vilket till viss del avgör vad vi lägger i lådorna. Det blir inte allt för mycket romantik, säger Ann-Christine Westman.

Istället blir det desto mer fakta, reseskildringar, deckare, spänning och historiska böcker. Bland favoriterna finns Jens Lapidus och David Lagercrantz's bok Jag är Zlatan. Anna Selme påpekar dock att det givetvis blir en del böcker till de sjöfarare som är kvinnor också. I den mån deras litteratursmak skiljer sig från männens.

– I vårt jobb blir det uppenbart hur sjöfarten skiljer sig från den övriga världen där kulturbärarna med stor majoritet är kvinnor. Vi har ju nästan uteslutande män som är låntagare. Och de läser relativt mycket. Som minst plöjer sjömännen en bok var per tur. Oftast mer. De tar även del av ljudböcker, framför allt den delen av besättningen som kan lyssna medan de arbetar. Även tidskrifter och tidningar som Illustrerad Vetenskap och Time Magazine skickas ut

till fartygen. E-böcker förekommer också men inte i någon större utsträckning.

– Även om vissa fartyg idag har internet är det fortfarande väldigt ovanligt. Därför är det fysiska böcker som gäller och de utgör en viktig del av sjömännens fritid. En del läser rubbet, säger Anna Selme.

Biblioteket som mötesplats

Ibland händer det att några av låntagarna tittar in på biblioteket när de är i land, men bland de trettio till fyrtio besökarna som varje vecka besöker Sjömansbiblioteket är de flesta pensionerade sjömän. De äldre, som var ute i långa perioder, hade många gånger svårt att upprätthålla ett socialt liv hemma i Göteborg och den kringfläckande livsstilen bidrog också till att många hade begränsade möjligheter att bilda familj. För dessa pensionärer fyller Sjömansbiblioteket en viktig funktion som mötesplats och blir ofta en fast punkt i tillvaron.

– Sjömännen som kommer till oss har ofta en fin gemenskap. De visar omtanke om varandra och har lite koll om någon blir sjuk eller inte syns till på ett tag. Biblioteket spelar en stor roll för dem, säger Anna Selme.

Ett stort segelskepp är målat på väggen där vi sitter och böckerna står prydligt uppradade i trähyllor från golv till tak. Här är det ordning och reda och mer en känsla av en privat samling än vad de vanliga folkbiblioteken signalerar. Här finns heller inga lånedatorer, men däremot är samlingen av referenslitteratur om sjöfart diger och ständigt växande.

– Vi tar in nästan allt som handlar om sjöfart och många av böckerna är skrivna av andra sjömän. Det är alltid gångbart. Många av våra besökare vill hålla sig uppdaterade och läser all referenslitteratur som kommer upp i hyllorna, säger Ann-Christine Westman.

Tidigare anordnade biblioteket även onsdagsträffar med inbjudna gästföreläsare med koppling till sjöfart. Det bjöds på fika och sammankomsterna var alltid välbesökta. Det hann bli trettiofem träffar innan Anna Selme satte punkt för verksamheten.

– Jag fick helt enkelt slut på idéer. Det fanns inte mer gäster att bjuda in på tema sjöfart, säger hon och skrattar till.

Allt färre svenska fartyg

Genom åren har svensk sjöfart genomgått stora förändringar. Effekterna av den ofta kritiserade svenska tonnageskatten har resulterat i att många svenska fartyg har flaggat ut till förmån för internationell flagg. Idag finns endast ett nittio-tal fartyg i den svenska handelsflottan enligt Ann-Christine Westman. Till skillnad från de 240 svenskflaggade fartyg som fanns när hon tillträdde sin tjänst för sjutton år sedan. Något som också märks på utlåningen.

– Tidigare kunde vi köpa in mellan tjugo, tjugofem exemplar av de mest populära böckerna. Idag blir det oftast inte mer än fem exemplar som mest.

Sjömansbiblioteket finansieras med hjälp av farledsavgifter och drivs av Sjömansservice som ligger under Sjöfartsverket. Sjömansservice arbetar för att främja social hållbarhet och verkar i enlighet med en internationell ILO-konvention som har undertecknats av svenska staten. Tack vare den går det inte att prioritera bort biblioteksverksamheten som riktar sig till svenska sjömän, menar Ann-Christine Westman och Anna Selme.

– Det viktiga är att det finns en internationell konvention om att sjömansbiblioteken ska finnas. Den kan vi peka på om de plötsligt får för sig att de vill lägga ner oss för att ta pengarna till annat. ■

fakta

noll27

Sjömansbiblioteket är ett globalt vandringsbibliotek med centrum på Rosenhill på Hisingen i Göteborg. Biblioteket distribuerar böcker och ljudböcker av olika slag till fartyg inom den svenska handelsflottan och till utlandsflaggade fartyg med serviceavtal.

Utöver vanlig skönlitteratur och sakprosa finns även svenska dagstidningar.

Böcker finns i ett 20-tal hamnar i fyra världsdelar. Platsombud förmedlar böckerna till och från fartygen. Även Svenska kyrkan i utlandet (SKUT) och de nordiska sjömanskyrkorna hjälper till med boktransporter till fartygen.

Tillhör AO Sjömansservice, sedan 2007 en enhet inom Sjöfartsverket.

Kultur berikar livet

Kultur i Väst
kulturivast.se

Med passion för ord

TEXT OCH BILD: EVELINA WESTERGRÉN

Det är slumpen som har fört henne fram i livet. Eller kanske snarare förmågan att ta vara på slumpen, ihop med en väldig massa energi, förmåga att stundtals arbeta hårt och en nyfikenhet att lära sig mer. Annika Koldenius är journalist, författare, litteraturkritiker, jurymedlem, kommunikatör – och har startat Ordpalatset i Borås.

Allt har en gemensam nämnare – passionen och glädjen för språket.

Vi kan skriva, vi kan skriva, skanderar klass 4b från Bodaskolan i Borås.

– Men har ni någon fantasi då, frågar Mikael Wahl som leder workshopen där han står tillsammans med Annika Koldenius

framför eleverna.

– Jaaaa!

Ett av de ropande barnen räcker upp handen.

– Barn kan faktiskt skriva!

Och det är så sant som det är sagt. Här på Ordpalatset på Hässleholmen i Borås pågår just nu en skrivarworkshop, där barnen i olika övningar får hitta på egna ord, skriva egna berättelser, och lyssna på varandras historier. Det finns ett stort tält mitt i rummet där barnen kan krypa in och lägga sig och skriva. Det går att köpa hattar, prylar, utklädningsaker, allt för att stimulera fantasin – och betala med hittepåord, det som kallas för ordpalatsiska. Hit kommer klasser från grundskolorna i närheten.

Ordpalatset är en ideell förening som ordnar skrivarverkstäder på Hässleholmen, ett socioekonomiskt utsatt område i Borås som av polisen räknas som ett av Sveriges riskområden. Här vill Ordpalatset ge barnen tilltro till sin egen förmåga att skriva, och genom olika kreativa och lekfulla övningar, hjälpa barnen att göra sina berättelser hörda, att lära sig att lyssna och uppmuntra varandra, för att kunna känna sig delaktiga i samhället.

– Tanken från början var att Ordpalatset skulle handla om språk och skrivande, men också om social integration. Och det är ju det vi jobbar med. Att ge framtidstro på något sätt. Vi ger barnen en röst, lyssnar på deras berättelser och frågar vad de drömmer om. Det handlar om att möta dem, säger Annika Koldenius som är ordförande för Ordpalatset.

Hade samma tanke

Hon berättar att det hela började med en annons i Borås Tidning, där Tore G Wärenstams stiftelse annonserade efter kulturprojekt. Annika Koldenius, som hade blivit inspirerad av Berättarministeriets verksamhet i Stockholm, hörde

av sig med tanken om att starta något liknande i Borås. Samtidigt hörde Lars-Gunnar och Mikael Wahl av sig med en liknande tanke. Stiftelsen förde dem samman, och det som från början var ett projekt gick snart så bra att det blev en förening.

Men att tänka tanken att starta ett projekt och att faktiskt göra det är två olika saker. Annika Koldenius, som nyss också utsågs till en av Borås 50 främsta eldsjälarna av Borås Tidning, är en person som agerar.

– Jag ville göra något för någon annan. Jag kände att jag hade samlat på mig så mycket kunskap om skrivandet och jag ville dela med mig av det. Sen är tillgängliggörande otroligt viktigt för mig. Jag vill minska avståndet till kultur, till information, till kunskap. Ingen ska stå utanför och känna ”det där är inte för mig”.

– Och ibland får man ju idéer som man bara måste göra. Helst om det är lite svårt, säger hon och ler.

Slumpen har spelat roll

Annika Koldenius föddes i Stockholm, men växte upp i Örebro. Först tänkte hon bli musiker, men intresset och fallenheten för att skriva har samtidigt alltid funnits där, alltid varit självklart. Hon läste engelska, svenska och litteraturvetenskap på universitet och kom så småningom in på Journalisthögskolan i Göteborg. Hon började jobba som tv-journalist på Göteborgs universitet, producerade, programledde och filmade. Hon har haft de flesta roller. Och så dök slumpen upp.

– Alltså, alla gånger slumpen gör att man hamnar någonstans där man inte trodde att man skulle hamna! Jag höll ju på med film och hade planer på att utveckla mig inom det.

Men en notis i tidningen fick Annika Koldenius att komma på andra tankar. Den handlade om Bokcirklar.se, det interaktiva nätforumet för bokcirklar och bokprat.

– Jag var föräldraledig med vårt

FAKTA

Namn: Annika Koldenius

Ålder: 44

Familj: Tre barn, två bonusbarn och särbo

Gör: Skriver och läser och sjunger

Bakgrund: Journalist, läst engelska, svenska, litteraturvetenskap, studerar nu på en översättarutbildning.

Tidigare jobb: Tidigare redaktör för Bokcirklar.se. Författare. Litteraturkritiker och jurymedlem för Borås tidnings lilla debutantpris. Forskningskommunikatör på Göteborgs universitet. Ordförande för Ordpalatset.

Läser just nu: Kriget har inget kvinnligt ansikte av Svetlana Aleksijevitj. Det är nästa bok i bokcirkeln jag är med i, Borås Svårt Litterära Sällskap.

Drivkrafter: Att alla ska kunna känna att de har tillgång till kunskap, till kultur, eller till samhället i stort. Och så vill jag lära mig nya saker. Det handlar om en vilja att förstå hur saker hänger ihop.

Favoritord : Glänta. Både verbet och substantivet.

fjärde barn, Sixten, och satt hemma och läste och hade tråkigt, och tänkte ”wow, på internet, det är där det händer”.

Hon blev medlem och så småningom även redaktör, och drev under några år Bokcirklar.se tillsammans med Nina Frid. Annika Koldenius berättar engagerat om att chatta om böcker i realtid, att tvingas formulera sig utan betänketid, att skriva recensioner, krönikor. Allt var en lång övning i skrivandets hantverk.

– Bokcirklar har betytt allt! Det var ju där allt det här startade, säger hon och gestikulerar med händerna.

– Det var ju det som var fröet till att jag började skriva igen över huvudet. Från Bokcirklar.se blev hon också upptäckt och hämtad till Borås Tidning som litteraturkritiker. Sedan några år tillbaka sitter hon i juryn för samma tidnings utmärkelse Lilla debutantpriset.

Hela tiden på väg

Hon skriver också eget material, bland annat boken Vi var alltid beredda, om sonen Sams bortgång, som fick strålade recensioner när den kom. Och samtidigt som hon jobbar som kommunikatör, dock tjänstledig några procent just nu, läser hon just nu en översättarutbildning på Göteborgs universitet. Där får hon vara mitt i språket och litteraturen, utan att själv skriva. Och just det, hon har också ett bloggprojekt där hon skriver en kärleksdikt om dagen. I hundra dagar. Annika Koldenius är hela tiden på väg någonstans.

– Jag kan ju inte stå still, jag kan inte hjälpa det. Jag tror jag formulerade det redan under tiden med Bokcirklar, ”den dagen jag inte vill lära mig något nytt ska jag lägga mig ner och dö”, sa jag då, lite sådär tillspetsat.

– Men så är det. Jag vill hela tiden lära mig något nytt, jag behöver ha det.

Hon beskriver det som att hon har en av- och påknapp. Att hon kan jobba väldigt mycket i perioder för att sedan

behöva lugn och återhämtning. Det är också sporren i att göra det omöjliga som driver henne. Det handlar inte om att vinna, snarare att övervinna. Kanske är det också ointressant när det går för lätt?

– Ja. Att skriva en dikt är väl inget svårt liksom. Men hundra! Jag behöver någon slags deadline för att göra saker och ting, jag är en sådan som blir bra av att ha en deadline.

– Det handlar också om utmaningen. Det är ju inte möjligt egentligen, då blir det som en liten sporre och då måste jag göra det. Men det handlar också om att komma förbi prestationsångesten. Skriver du en dikt om dagen, i hundra dagar, finns det inte plats för sådant.

Förstå sig själv genom att skriva

Genom väggarna på kontoret dit vi gått in för att prata, hörs jubel och applåder. Klass 4b har redovisning av sina berättelser och en viktig del i verksamheten är att barnen får lära sig att lyssna, bekräfta, stödja varandra, när kamraterna läser sina berättelser högt. Det här är inte platsen för rättstavning, eller korrekt kommatering, här lyfts glädjen över språket, orden och berättelserna.

Språket, och passionen för orden finns också som en röd tråd i det Annika Koldenius tar sig för. Och nu har

Mångsysslare Här på Hässleholmen i Borås, ett socialt utsatt område, bedriver Ordpalatset sin verksamhet. Annika Koldenius är ordförande. Men det är bara en av många saker hon gör. Hon är bland annat också författare, journalist, litteraturkritiker och kommunikatör.

det som tidigare mycket handlat om läsfrämjande, i Ordpalatset blivit något som Annika Koldenius vill lansera som skrivfrämjande. Hon formulerar det som ”att läsa är att förstå andra, men att skriva är att förstå sig själv”. Att få ner sina tankar på ett papper, att för sig själv formulera vad det är som känns och hur, är något annat än att själv läsa. Och det är viktigt, inte minst i Ordpalatsets verksamhet, menar hon.

– Att skriva är jätteviktigt för att sätta ord på sina tankar. Annars kan det svirra omkring i huvudet på en, allt det

man tänker och allt det man drömmer och hoppas och tror och vill säga. Men så länge det stannar i huvudet kommer det ju ingen vart.

– När jag skrev Vi var alltid beredda, var det ju extremt mycket tankar. Vad har hänt, hur ska jag gå vidare nu? Jag fick ofta frågan då om det var något terapeutiskt i skrivandet, om jag mädde bättre av det. Och nej, det gjorde jag ju inte, men jag fick lättare att förstå mig själv och det jag hade varit med om. Så för förståelsen av sig själv är det jätteviktigt att skriva, säger hon.

Hon hoppas att skrifvarverkstäderna på Hässleholmen kan stärka barnens självkänsla. Och med den starka drivkraften att alla ska kunna känna att de har tillgång till kunskap, information, eller till sina egna ord, hoppas hon också att den kreativa fristaden som Ordpalatset är, kan ge barnen hopp och framtidstro.

– Det är därför vi är så noga med att fråga barnen om deras drömmar och om vad de vill bli eller göra i framtiden. För jag vet faktiskt inte om det är någon som frågar dem det.

Hon tystnar och tänker efter, söker efter precisa formuleringar.

– I de här områdena finns barn som börjar begå brott för att de inte ser någon annan framtid. Om vi kan få något barn att tro att det finns något annat för dem, så är det ju helt fantastiskt. ■

De vill bryta gränser genom läsning

TEXT OCH BILD: EVELINA WESTERGREN

Projektet Gränslös läsning vill förstärka bibliotekens roll som interkulturella mötesplatser. Genom ett nära samarbete med modersmållärare och med uppsökande verksamhet, är tanken att skapa en god mångspråksmiljö för alla.

Det drar kallt när förberedelseklassens elever kliver in i bokbussen som står parkerad utanför

Centrum för flerspråkigt lärande, CFL, i Borås. Just idag är det tioåret elever, 15 och 16 år gamla, som får besök av det ambulerande biblioteket. De ser sig omkring och går runt och bläddrar i böckerna. En del har nyss börjat i förberedelseklassen och pratar inte så mycket svenska, men bussen har litteratur på flera språk och de elever som kan hjälper till att tolka.

När eleverna är färdiga i bussen väntar kulturpedagoger på dem i klassrummet tvärs över parkeringen. Idag är bokbussen nämligen ingen

vanlig bokbuss, utan en del av Kulturbussen. Då samarbetar bibliotek och kulturskola genom att åka runt till förberedelseklasser i Borås och ge dem chansen att möta kultur och språk genom att få läsa böcker och prova på en kreativ aktivitet...

Läs hela artikeln om projektet Gränslös läsning på noll27.se

Du missar väl inte noll27 på webben!

Här hittar du artiklar som inte ryms i tidningen och här hittar du artiklar om aktuella biblioteksfrågor och konferensbevakning. Kort sagt: Här finns alla artiklar och alla utgivna nummer av noll27.

Om jag hade ett bibliotek

Summit Music Management

Maxida Märak, uppväxt i Jokkmokk, är aktivist, skådespelare, musiker och producent av hiphop där Sápmi alltid är normen. Här skriver hon om sitt bibliotek, där hennes mormor skulle vara chef och väggarna gjorda av böcker.

Jag växte upp i ett hem där väggarna var gjorda av böcker, instrument och teaterrekvisita. Rad efter rad stod de staplade i någon slags ordning, trängdes mellan saxofoner och sammetsmössor från Persien. Mot en vägg, åt vänster, där fanns alla mina favoritböcker. Peters Dinosaur, Pettsson, Den vilda bebin. Jag älskade Den vilda bebin. En vild unge med en mamma som inte verkade helt olik min, som levde tillsammans i ett hus någonstans i en förort eller skogen. Vem vet. Bebin hade med sin mjukishund överallt, och skiftade mellan fantasi och verklighet alldeles precis så som vi själva gör när vi är barn.

Under sommarnätter, när jag var ett litet barn, så brukade vi göra upp en eld utanför stugan. Jag och mina syskon kurrade ihop oss i filter och grillade marshmallows medan min pappa hade högläsning från en enorm bok om nordisk mytologi. Hemska berättelser om gudar med ormar som hår och farliga äventyr där slutet kunde innebära döden. Vi älskade det. Pappas mjuka röst mot den svarta knarrande skogen i bakgrunden utav elden. Om väggarna var till hälften gjorda utav böcker hos mina föräldrar, så var böcker kanske det enda väggarna var gjorda av hos min mormor. Vi barnbarn, och kanske främst jag, har alltid stått min mormor väldigt nära. Vi var ofta där, och där finns mina starkaste minnen som knyter mig vid min barndom och den tiden.

Min mormor ägde ingen tv. Och vi barnbarn tyckte inte ens att det var konstigt. Jag kunde nästan inte se mormor HA en tv – så främmande var det. Och mormor var en frizon. Både hon som person, men också hemmet. Okonstlat, fritt och tänkande. Det hade en varm själ det där hemmet. Jag kommer alltid älska det. Hos mormor var det som ett bibliotek. Dit in kom man, och då låg hon ofta på golvet med en stor kudde under nacken, en filt över magen med katten kurrandes på smalbenen, och en bok vid näsan. Inte ovanligt

om en radio stod på. Det var lugnt, jag kunde tänka, andas. Även om jag varit där tusentals gånger så gick jag alltid och strök fingret över böckerna för att se om det fanns någon jag missat. Det fanns hur många som helst. Och varje gång jag kom dit så hade det kommit säkert fem stycken nya som skulle korrekturläsas och sedan lånas ut i tur och ordning till den som ville läsa. Det var som ett bibliotek. Där kunde timmar gå åt av att man satt i fåtöljen och läste, drack lite kaffe, småpratade och läste igen. Tystnaden var inte konstig där. Jag vet inte något annat hem där den känslan skulle kunna fungera. Min mormor är klok, och jag har lärt otroligt mycket utav henne. Idag så värdesätter jag högt den speciella värld vi barnbarn fick uppleva med henne, den är få förunnad.

Böckerna var ständigt centrala. Boken är helig, snart är den själv historia i sig. Något hon ofta talade om. Science fiction från femtiotalet där framtiden talade om en värld utan böcker, utan ro för själen, utan plats för fantasi. Att vi kanske en dag tappar alla de få sinnen vi har kvar som gör oss till tänkande fungerande människor. Vi tappar själen och styrs istället av något helt annat. Fantasi är något tråkigt och det tar för lång tid i vår stressade vardag. Men min älskade mormor lärde mig vad det gör att ta sig tid till att läsa en bok. Att koppla på alla de där nästan förlorade sinnena igen. Jag blir fortfarande uppspelt när jag går in i ett bibliotek...fingrandes på pärmarna för att se vilken värld jag inte besökt ännu. En som inte sociala medier kan komma in på. Där det får ta tid, och då jag får koppla bort den här världen på riktigt – för att sen gå ut i den riktiga världen igen, lite lite smartare. Om jag hade ett bibliotek så skulle jag vilja att min mormor blev chef, att barnen fick sova över, och att väggarna var gjorda av böcker.

MAXIDA MÄRAK

PORTO
BETALT

KULTUR I VÄST 405 44 GÖTEBORG

Psst...

Du är välkommen
att höra av dig till redaktionen
med tips, idéer och tankar:
redaktionen@noll27.se

Trevlig sommar!

I NÄSTA NUMMER

Nr 3 av noll27 handlar om
lusten till läsning. Vi ses!

Kultur i Väst